

Å BEVARE FORTIDA I FRAMTIDA

BEVARINGSPLAN FOR ARKIV

ARBEIDERBEVEGELSENS ARKIV OG BIBLIOTEK
2022

1 Arbarks bevaringspolitikk	3
1.1 Hvorfor Arbark bevarer og velger ut arkiv	3
1.2 Hvilke arkiver blir bevart	5
1.2.1 LO-systemet	5
1.2.2 Partier, valgfronter og andre politiske organisasjoner	6
1.2.3 Andre organisasjoner og grupper	6
1.2.4 Bedrifter og foretak	7
1.2.5 Personer	7
1.2.6 Utfyllende kommentar	8
1.3 Arkivmateriale – type, tid, geografi og medier	8
1.3.1 Type innhold	8
1.3.2 Tidsperiode	9
1.3.3 Geografisk område	9
1.3.4 Medier	10
1.3.5 Materiale som ikke samles inn	10
1.4 Brukergrupper	11
2 Arbarks bevaringsplan	12
2.1 Utvelgelse og bevaring - premisser	12
2.1.1 Samla samfunnsdokumentasjon	12
2.1.2 Samfunnsanalyse	12
2.1.3 Organisatorisk analyse	14
2.1.4 Private arkivskapere	15
2.2 Bevaringsvurderinger	15
2.2.1 Sentralt, regionalt og lokalt	15
2.2.2 Privat og offentlig sektor	16
2.2.3 Funksjon	16
2.2.4 Unikhet og redundans	17
2.2.5 Andre hensyn	18
2.3 Bærekraft	19
2.4 Statistikk og analyse	21
2.4.1 Arkivsamlingen	21
2.4.2 Organisasjonsarkiv	21
2.4.3 Personarkiv	25
2.4.4 Arkiv utenfor Arbarks bevaringsområde	26
2.4.5 Foto	27

2.5 Prioriterte områder	29
2.5.1 Generelle betraktninger	29
2.5.2 Fagbevegelsen	30
2.5.3 Politiske partier og grupperinger	32
2.5.4 Bedrifter, foretak og stiftelser	33
2.5.5 Andre organisasjoner.....	35
2.5.6 Personarkiv	36
3 Depot	37
3.1 Fysisk depot.....	37
3.2 Digitalt depot.....	37
Litteraturliste	38

1 Arbarks bevaringspolitikk

1.1 Hvorfor Arbark bevarer og velger ut arkiv

Arbarks oppdrag er å «samle inn og sikre for framtida materiale om norsk arbeiderbevegelse og om norske forhold av interesse for forståelsen av arbeiderbevegelsens utvikling og aktuelle situasjon».¹

Arbark er både et arkiv og et bibliotek. Tradisjonelt har arkiv, foto og bibliotek blitt sett på som tre deler av samlingen og tre virksomhetsområder. Arkiv og fotoarkiv har primærkilder/førstehåndskilder, mens bibliotek har både primærkilder/førstehåndskilder (organisasjonspublikasjoner), men også forskningsbasert sekundærlitteratur eller annenhåndskilder. Biblioteket er et spesialbibliotek og et fag- og forskningsbibliotek ment for brukere som vil finne støttelitteratur for forskning, men biblioteket betjener også arbeiderbevegelsens organisasjoner, deres tillitsvalgte og ansatte så vel som andre brukere som ønsker relevant litteratur. Samlingen i biblioteket består av bøker, organisasjonspublikasjoner og tidsskrifter med mer. Arkiv og fotoarkiv er historiske kilder som brukes til flere formål.

Arbark er et tingsrettslig sameie mellom LO og Arbeiderpartiet. Det opprinnelige formålet var å samle inn det eierne produserte. Over tid ble hele den politiske venstresiden del av institusjonens arkivlandskap. Fra og med 1972 har Arbark mottatt statlig støtte til driften. Arbarks samarbeidsavtale med Arkivverket/Nasjonalkivet fra 2001 gir institusjonen nasjonalt bevaringsansvar for en rekke arkivskapere. En ytterligere spesifisering av bevaringsområdet er gjort gjennom Arkivverkets nasjonale bevaringsplan for privatarkiv.² Arbarks regionale og lokale bevaringsansvar inngår i overordnede bevaringsplaner som dekker Oslo og de tidligere fylkene Akershus og Buskerud.³

Arbeiderbevegelsen har opprettet regionale bevaringsordninger for bevegelsens lokale arkiver. Her er det over tid utviklet et samarbeid med arkivinstitusjoner som har regionalt/lokalt bevaringsansvar.⁴ Ordningene er litt forskjellige rundt om i landet. I den følgende oversikten er de gamle fylkesnavnene er brukt. Noen steder er de regionale arbeiderarkivene nedlagt og har ikke noe aktivt styre. Der har en lokal/regional

¹ Arbark, 2021, § 1.

² Arkivverket, 2020.

³ Lintoft & Gulowsen, 2015; Manshaus, 2019; Nicolaysen m. fl., 2019.

⁴ Arkivverket, 2020, s. 8.

bevaringsinstitusjon, for eksempel et statsarkiv, samlet inn materiale fra arbeiderbevegelsen som del av den normale virksomheten relatert til privatarkiv. Det lokale arbeiderarkivet blir da i realiteten en henvisning til en del av samlingen i depotet, ikke en selvstendig virksomhet. Dette gjelder Nord-Norge (Statsarkivet i Tromsø), Bergen og Hordaland (ArkiVest, tidligere LAB), Rogaland (Statsarkivet i Stavanger), Agder (Statsarkivet i Kristiansand) og Vestfold (Vestfoldarkivet). Arbeiderbevegelsens lokalarkiv på Lillehammer ble etablert i 1979 og samlet inn arkiv fra Lillehammer og Sør-Gudbrandsdalen. Arkivet var forløperen til Opplandsarkivet, etablert to år senere. I Østfold har det aldri eksistert et lokalt arbeiderarkiv. Her foregår innsamlingen gjennom Opplandsarkivet og Borgarsyssel museum.

I andre deler av landet er det aktive styrer som samarbeider med lokale bevaringsinstitusjoner. Slik er det i Trøndelag (Statsarkivet i Trøndelag), Møre og Romsdal (IKA Møre og Romsdal), og Sogn og Fjordane (Fylkesarkivet i Vestland). Styret skaffer midler til arkivordning og lignende, mens bevaringsinstitusjonen utfører det arkivfaglige arbeidet. Arbeiderbevegelsens arkiv i Hedmark er en selvstendig arkivinstitusjon med depot i Folkets Hus i Hamar. Arbeiderbevegelsens arkiv i Telemark inngår som en del av Telemarksarkivet og samarbeider med Norsk industriarbeidermuseum som bevaringsinstitusjon, men har også eget depot i Skien.

Norges arkivbestand tar sikte på å utgjøre en samla samfunnsdokumentasjon: et best «mulig utvalg av privatarkiver som kan gjenspeile samfunnet og samfunnsutviklingen på en god måte».⁵ Arbeiderbevegelsens arkiver er en sentral del av nasjonens kollektive hukommelse, ikke minst fordi arbeiderbevegelsen har vært og er en samfunnsmessig maktfaktor. Fagbevegelsen inngår i det viktige trepartssamarbeidet. Fagbevegelsens arkiver har også mye bevaringsverdig avtale- og rettighetsmateriale, som tariffavtaler.

Arbark bidrar til at arbeiderbevegelsen selv bevarer sin kulturarv. Gjennom arkiv kan grupper og individer søke «innsikt i egen identitet og eiga historie».⁶ Arkivmateriale kan gi grunnlag for «den openheita og kritikken eit demokratisk samfunn er avhengig av».⁷ Arbarks innsamling har dermed et klart demokratisk perspektiv. Mektige samfunnsaktører, selv om de ikke er underlagt offentlighetsloven, kan bli etterprøvd og undersøkt. Deres rolle i det norske samfunnet kan undersøkes historisk, slik at også arbeiderbevegelsens «stemme» blir hørt. I tillegg får politiske partier offentlig støtte, noe som også forplikter til en viss åpenhet.

⁵ Røsjø, 2014, s. 4.

⁶ Melding St. 8 (2018-2019), s. 16.

⁷ Melding St. 8 (2018-2019), s. 16

Bevaring av arkiver i Arbarks regi bidrar til at alle interesserte kan få et bredere kildegrunnlag enn kun offentlige arkiver og slik forstå mer av premissene bak enkelte beslutninger og hele samfunnsutviklingen. Rent generelt bevarer Arbark innenfor sine gitte rammer arkiv «som representerer og gjenspeiler befolkningens sammensetning med tanke på kjønn, alder, økonomi, kulturelt, politisk, sosialt og etniske mangfold».⁸

På basis av dette velger Arbark ut materiale til bevaring fordi:

- bevaring av arbeiderbevegelsens materiale er med på å underbygge Norges samlede samfunnsdokumentasjon.
- arbeiderbevegelsens organisasjoner og medlemmers *langvarige* juridiske interesser skal sikres.
- materialet kan brukes til kulturelle og forskningsmessige formål.

Arbarks innsamling og bevaring av materiale skal skje på en bærekraftig måte, ikke bare med hensyn til Arbarks enhver tids gjeldende ressurser og personale, men også miljøet.

Bærekraftig bevaring blir diskutert i kapittel 2.3.6.

1.2 Hvilke arkiver blir bevart

1.2.1 LO-systemet

Arbark bevarer arkiv fra Landsorganisasjonen (LO) og tilhørende organisasjoner. Dette inkluderer:

- forbund tilknyttet LO.
- fagforeninger
- bedriftsklubber

Arbark samarbeider nært med LO og LOs fagforbund «om fremtidige avleveringer og om organisasjonenes daglige bruksarkiv».⁹ Arbark bevarer også arkiv fra forbund som «enten har sluttet seg til et LO-forbund eller som var medlem av LO på det tidspunktet de avleverte sitt arkivmateriale».¹⁰

Arbark kan bevare arkiv etter forbund som ikke var LO-medlemmer på stiftelsestidspunktet, men som på et senere tidspunkt har blitt det gjennom medlemskap eller sammenslåing med LO-forbund. Arkivinstitusjonen kan derimot «ikke påta seg et systematisk ansvar for

⁸ Arkivverket, 2020, s. 8.

⁹ Arbark & Riksarkivet, 2001, s. 6.

¹⁰ Arbark & Riksarkivet, 2001, s. 6.

fagforbund utenfor LO». ¹¹ Dersom LO slår seg sammen med en annen hovedorganisasjon, bør arkivene til den nye organisasjonen og underordnede forbund tilfalle Arbark. For bevaring av eldre arkiv før et eventuelt sammenslåingstidspunkt vil Arbark samarbeide med relevante samarbeidspartnere for å avklare bevaringsansvaret.

1.2.2 Partier, valgfronter og andre politiske organisasjoner

Arbark har et særskilt ansvar for partier og politiske organisasjoner på venstresiden. Dette inkluderer organisasjonsledd tilknyttet eieren Arbeiderpartiet, men også organisasjonsledd som tilhører:

- Norges Socialdemokratiske Arbeiderparti
- Norges Kommunistiske Parti
- Sosialistisk Folkeparti
- Sosialistisk Venstreparti
- Arbeidernes kommunistparti (marxist-leninistene)
- Rødt
- Sosialistisk Valgforbund
- Rød Valgallianse
- Det radikale folkeparti - Arbeiderdemokratene
- Demokratiske sosialister - Arbeiderbevegelsens informasjonskomité

I tillegg kommer andre politiske grupper på venstresiden

Det understrekes at noen av organisasjonene er historiske uten aktiv arkivdanning. Arkivene inkluderer nasjonale, regionale og lokale organisasjonsledd, stortingsgrupper og andre tilhørende underorganisasjoner som kvinne-, ungdoms- og studieorganisasjoner med mer. ¹²

1.2.3 Andre organisasjoner og grupper

Arbark samler inn arkiver etter en rekke forlag, kultur-, solidaritets-, kvinne- og interesseorganisasjoner, for eksempel Norsk bonde- og småbrukarlag. ¹³ En nærmere oversikt over organisasjoner utenfor partier og fagforbund finnes i vedlegg 2 til samarbeidsavtalen mellom Arbark og Riksarkivet (Arkivverket/Nasjonalarkivet). Av nyere organisasjoner ikke

¹¹ Arbark & Riksarkivet 2001, s. 6.

¹² Arbark & Riksarkivet, 2001, s. 5.

¹³ Arbark & Riksarkivet, 2001, s. 6.

nevnt i samarbeidsavtalen kan Attac og Foreningen for internasjonale vannstudier (FIVAS) nevnes.

1.2.4 Bedrifter og foretak

Arbark samler inn arkiv etter bedrifter tilknyttet arbeiderbevegelsen. Av næringsvirksomhet omfatter dette «først og fremst kooperativ virksomhet (i bred forstand), arbeiderpressen og kulturelle foretak (først og fremst forlag)». ¹⁴ Andre bedrifter eller foretak som er hentet i nyere tid er for eksempel Club7 og Tronsmo bokhandel. Forskningsstiftelsen FAFO er et foretak som faller inn under Arbarks bevaringsområde. ¹⁵ Bevaringsområdet omfatter også tenketanker på venstresiden, som Agenda og Manifest. Ansvaret for kooperasjonen er i praksis delt med Arkivverket/Nasjonalarkivet. Arbark har konsentrert seg mest om virksomheter i Oslo, mens Arkivverket/Nasjonalarkivet bevarer de nasjonale. Når det gjelder pressearkiver, samler Arbark inn arkiver fra aviser og foretak tilknyttet arbeiderpressen, i hovedsak drifts- og fotoarkiv. Her inngår også radio, for eksempel Radio Riks, og podkaster, som Rørsla, med mer.

1.2.5 Personer

Arbark samler inn arkiv etter: «aktive tillitsvalgte og politikere med virksomhet innen de organisasjoner og bedrifter [Arbark] oppbevarer arkivmateriale fra og etter personer som har etterlatt seg materiale som kan belyse arbeiderklassens historie eller de angjeldende organisasjonenes historie eller virkefelt». ¹⁶ Materialet dokumenterer «vedkommendes virksomhet innen politikk, fagbevegelse eller andre private organisasjoner samt private forhold». ¹⁷

Når det gjelder partipolitikere, bevarer Arbark først og fremst fra det nasjonale nivået, det vil si partiledere, stortingspolitikere (hovedsakelig innenfor Arbarks geografiske bevaringsområde) og statsråder. Dette på grunn av at disse har makt til å fatte avgjørelser som berører flest personer. Samme hensyn gjelder for LO- og forbundsledere. Men Arbark samler også inn arkiv fra politiske og faglige skikkelser på lokalt nivå, samt fra aktivister og andre. Andre personarkiver kan være aktuelle for bevaring hvis personene er relatert til organisasjoner eller bedrifter innenfor Arbarks bevaringsområde og/eller har hatt virksomhet relatert til arbeiderbevegelsen.

¹⁴ Arbark & Riksarkivet, 2001, s. 4.

¹⁵ Arkivverket, 2020, s. 26.

¹⁶ Arbark & Riksarkivet, 2001, s. 6-7.

¹⁷ Arbark & Riksarkivet, 2001, s. 6.

1.2.6 Utfyllende kommentar

Arbark samler inn og bevarer arkiv etter: «arbeiderbevegelsen samt organisasjoner og personer innen det som løselig kan kalles «venstresiden». Aktuelle områder innen venstresiden kan [...] være studentbevegelse, kvinnebevegelse, fredsbevegelse, ungdomsorganisasjoner og internasjonalt solidaritetsarbeid».¹⁸

Ved inntak foretas det en bevaringsvurdering som redegjør for denne tilknytningen og begrunner inntaket. Avhengig av type arkiv kan vurderingen gjøres summarisk eller mer utfyllende. En mer utfyllende redegjørelse gjøres spesielt i de tilfeller der det er tvil om tilhørigheten. Bevaringsvurderingen vil også i noen tilfeller ta utgangspunkt i Arbarks allerede eksisterende bestand.

Noen av aktørene i listen er nedlagte, så her vil Arbark i fremtiden ikke kunne regne med avleveringer, i hvert fall ikke systematiske. Arbark vil likevel, basert på en bevaringsvurdering, kunne samle inn arkivmateriale fra nedlagte aktører hvis anledningen byr seg.

1.3 Arkivmateriale – type, tid, geografi og medier

Arbark samler inn forskjellige typer materiale som reflekterer arbeiderbevegelsens virke.

1.3.1 Type innhold

Listen er ment å vise nøkkelmateriale som samles inn, men kan ikke sies å være uttømmende. Det er tatt utgangspunkt i organisasjoner og deres funksjoner (se også kapittel 2.2.3).

Materiale som bevares skal dokumentere følgende områder:

- ledelse og utforme politikk (drøftelser og avgjørelser i arkivskapers styrende organer og utvalg)
- forhandle avtaler og forsvare rettigheter til medlemmer og organisasjonen (herunder kollektivt avtaleverk og individuelle medlemssaker)
- rekruttere medlemmer og medlemspleie (innadrettet informasjonsarbeid og overordnet forvaltning av medlemsgoder)
- påvirke og undersøke opinionen (utadrettet informasjonsarbeid, valgkamp og analyser/spørreundersøkelser)
- velge organisasjonens tillitsvalgte og/eller nominere kandidater (valg/nominasjon)

¹⁸ Arbark & Riksarkivet, 2001, s. 3.

- skolere tillitsvalgte (kursmateriale)

Annet bevaringsverdig materiale er journaler og arkivplaner.¹⁹ Arbark tar også imot faner.

Se også Arbarks mer detaljerte veiledninger på www.arbark.no. Arbark mener at aktører som avleverer arkiv, da særlig nasjonale organisasjonsledd, helst bør ha en dokumentasjonsplan med bevarings- og kassasjons-/slettingsbestemmelser. Det vil gi en helhetlig forvaltning av arkivet frem til avlevering.

Organisasjonspublikasjonene utgjør en stor del av biblioteksamlingen og er et viktig kildemateriale. Dette omfatter publikasjoner fra arbeiderbevegelsens organisasjoner som blant annet LO, forbundene og partiene på venstresiden i norsk politikk. Biblioteket oppbevarer beretninger, landsmøteprotokoller, fagblader, brosjyrer/småtrykk (for eksempel valgbrosjyrer og løpesedler), men også vedtekter, helt tilbake til slutten av 1800-tallet og frem til i dag. Innhøsting av elektroniske dokumenter som beretninger, landsmøtepapirer, vedtekter og programmer fra organisasjonenes nettsider lenkes til bibliotek katalogen, og er dermed tilgjengelige og kan leses i fulltekst gjennom katalogen. De elektroniske dokumentene lagres på egen server.

For personarkiver tas det i mindre grad utgangspunkt i funksjoner, men det bevares saker og materiale som belyser personens virke/verv. For eksempel e-poster, tekstdokumenter, lydfiler og bilder med mer. Siden det er mindre faste retningslinjer, er det desto viktigere å dokumentere utvalget av aksjonen/arkivet, ikke minst hvilke kriterier som ble brukt i bevaringsvurderingen.

1.3.2 Tidsperiode

Arbark har ingen klart definert nedre årstallsgrense for sin innsamlingspolitikk. I Arbarks samling er det eldste dokumentet fra 1819. Arbark følger arkivloven og arkivforskriften som veiledende, men ikke absolutte, prinsipper. Det betyr i realiteten at materiale skapt før og i 1950 bevares i sin helhet. Hvis nødvendig, utføres kun arkivbegrensning, ikke kassasjon.²⁰

1.3.3 Geografisk område

Arbark har bevaringsansvar for de nasjonale leddene i arbeiderbevegelsens organisasjoner og foretak i Norge. Ellers har Arbark et lokalarkivansvar for arbeiderbevegelsens arkiver i Oslo og de tidligere fylkene Akershus og Buskerud. Arbark kan etter avtale bevare arkiver fra

¹⁹ Jf. arkivforskriften § 15, bokstavene c og d.

²⁰ Jf. arkivforskriften § 15, bokstav a; Marthinsen 2012, s. 403.

arbeiderbevegelsen i Østfold hvis det ikke eksisterer andre muligheter, men institusjonen har per i dag ikke et forpliktende ansvar for Østfold. Arkiver tilhørende arbeiderbevegelsen fra andre deler av landet bør helst bevares lokalt. Kun unntaksvis vil Arbark ta imot lokalarkiver som faller utenfor det geografiske ansvarsområdet.

Arbark kan avhende arkiv som faller utenfor det geografiske ansvarsområdet til lokale arkivinstitusjoner hvis mulig og/eller ønskelig. En eventuell overføring vil ta hensyn til gjeldende avtaler knyttet til arkivene.

1.3.4 Medier

Arbark samler blant annet inn:

- papirbasert og digitalt skapt dokumentasjon
- foto
- plakater
- film
- lydopptak

Inntak av materiale skjer innenfor rammene av godkjente formater (se mer på www.arbark.no). Kan ikke Arbark garantere at formatet egner seg som bevaringsformat, eventuelt ikke kan konverteres til dette, kan Arbark avvise materialet eller inngå avtale som spesifiserer at materialet kun kan bevares så lenge formatet er lesbart.

1.3.5 Materiale som ikke samles inn

Arbark samler ikke inn materiale som knyttes til vanlig drift og administrasjon, for eksempel kontordrift eller mer rutinemessige deler av medlemsforvaltningen, for eksempel inn- og utmelding og innkreving av kontingent (fakturering og purringer o.l.). Her understrekes det at medlemssaker, som konfliktsaker og yrkesskadesaker, avleveres til Arbark. Arbark samler inn lite materiale med tanke på regnskap og økonomi. I sistnevnte tilfelle vil det ofte dreie seg om årsregnskap.

Arbark forbeholder seg retten til å avvise hele eller deler av arkiver på bakgrunn av en bevaringsvurdering, for eksempel hvis materialet viser seg å være duplikater/kopier av materiale i andre arkiver eller samlinger. Dette kan ikke minst være aktuelt for foto, der duplikater av bilder kan bli levert, men som egentlig er kopier av materiale der andre (bevarings)aktører har alle rettigheter tilknyttet materialet.

1.4 Brukergrupper

Arbark er et arkiv og bibliotek som er «åpent for alle interesserte».²¹ Lesesalen er allment tilgjengelig og holder åpent alle virkedager. Biblioteket utfører ordinær utlånsvirksomhet og andre bibliotektenester. Arbarks arkivbrukere er i hovedsak forskere, studenter, forfattere, personer tilknyttet arbeiderbevegelsen samt andre som søker kunnskap og opplysninger om arbeiderbevegelsen i Norge eller andre historiske forhold. Arbarks billedsamling er etterspurt i forbindelse med illustrasjonsoppdrag, presseoppslag og andre medieproduksjoner samt privat bruk. Det samme er tilfelle med Arbarks audiovisuelle samlinger.

Totalt formidler Arbark mer enn 80 000 sider digitaliserte organisasjonspublikasjoner fra arbeiderbevegelsen via egne nettsider og den nasjonale portalen Digitalarkivet.no. Billedfiler fra Arbarks samlinger publiseres på portalene Oslobilder.no og Digitaltmuseum.no. Arbark legger stor vekt på å gi publikum økt digital tilgang til samlingene. Det er avgjørende for å kunne gjøre arkivene tilgjengelige for flere enn i dag.

²¹ Arbark, 2021, § 1.

2 Arbarks bevaringsplan

Arbark bevaringsplan tar i hovedsak for seg innsamling. Planen staker ut en retning for institusjonen i de kommende årene, men det understrekes at hvis bevaringsplanen skal følges, vil det være en stor fordel å evaluere målsettingene etter hvert. Både løpende underveisvurderinger og en endelig vurdering kan gjøres. Statistikken trekker opp et øyeblikksbilde. Om noen år kan det være annerledes. Gjennom bevaringsplanen vil Arbark være i stand til å se hvor innsatsen kan konsentreres slik at flere områder dekkes. Målet vil være gradvis å bygge opp en samling der de ulike delene er sammenkoblet og utfyller hverandre. I et helhetsperspektiv vil Arbarks samling inngå i Norges samlede samfunnsdokumentasjon som en sentral del av dekkningen av privat sektor.

2.1 Utvelgelse og bevaring - premisser

Disse overordnede premissene for bevaringsplanen kommer bare i en viss grad inn på vurderinger av enkelte arkiv.

2.1.1 Samla samfunnsdokumentasjon

Arbeiderbevegelsens arkiv og bibliotek skal bidra til samla samfunnsdokumentasjon gjennom å samle inn materiale fra private arkivskapere, i første rekke arbeiderbevegelsen, noe som dermed fører til utfyllende og god informasjon om samfunnsutviklingen i et historisk perspektiv. Arbark samler også inn rettighetsdokumentasjon for både enkeltpersoner og grupper.

2.1.2 Samfunnsanalyse

Arbeiderbevegelsen i Norge kan sies å ha startet med Thrane-bevegelsen rundt 1850.²² Fra 1870-årene kom det flere fagforeninger som etter hvert utgjorde grunnlaget for landsdekkende forbund.²³ Fagforbundene stiftet Arbeidernes faglige landsorganisasjon (LO) i 1899. Den politiske arbeiderbevegelsen oppstod rundt arbeiderforeninger. Arbeiderpartiet (Ap) ble grunnlagt i 1887. Tidlig på 1900-tallet hadde arbeiderbevegelsen bygd ut en politisk og faglig gren, begge med hierarkiske og geografiske organiserte ledd.

I 1920-årene oppsto nye partier på venstresiden etter splittelser i Ap. Norges Sosialdemokratiske Arbeiderparti oppsto i 1921 og gikk inn i Ap igjen i 1927. Norges Kommunistiske Parti (NKP) forble et selvstendig parti fra 1923.

²² Gram & Rønning, 2017, s. 16-17.

²³ Gram & Rønning, 2017, s. 21-23.

LOs kongress gikk i 1920 inn for at LO skulle bygge på lokale samorganisasjoner istedenfor fagforbund. Samorganisasjonene fikk deretter et noe større arbeidsområde og en begrenset representasjonsrett til fagkongressen. De kom likevel aldri til å erstatte forbundene. De lokale samorganisasjonene kan ses på som «mini-LOer» som blant annet skal koordinere de lokale fagforeningene på tvers av fagforbundene. LO i Oslo er et eksempel på dette i dag.

I 1923 vedtok LOs kongress en organisering i industriforbund, det vil si at ett forbund organiserer en hel arbeidsplass. Det ble ikke helt konsekvent gjennomført i praksis, men noen industriforbund ble etablert, for eksempel Norsk nærings- og nytelsesmiddelarbeiderforbund.²⁴ Fra og med 1930-årene fikk LO fotfeste i flere yrkesgrupper: skog- og landarbeidere, handels- og kontorfunksjonærer og mange grupper av offentlige tjenestemenn. Nye forbund og foreninger ble medlemmer i LO.²⁵

Solidaritetsorganisasjonene oppstod allerede fra 1917 med organisering av hjelp til Sovjet-Russland. Sovjetunionens venner (1929) var den første vennskapsorganisasjonen med kommunistiske stater. Et annet organisasjonstilskudd var dannelsen av Hjelpekomiteen for Spania (1936) som følge av borgerkrigen i landet. Norsk Folkehjelp ble dannet i 1939 som en naturlig videreføring av arbeidet i flere organisasjoner, slik som Hjelpekomiteen for Spania og Arbeidersaniteten (innenriks helsearbeid).

Under andre verdenskrig ble alle politiske partier i Norge unntatt NS, forbudt i august/september 1940. LO og fagforbundene ble nazifisert i 1941. LOs eksilledning opprettet et illegalt faglig utvalg i Norge og eksilsekretariater i Stockholm og London.

Etter 1945 vokste industriens andel av sysselsetting og produksjon fram til 1970-årene, for så å synke. Med tanke på den samlede medlemsmassen i LOs fagforbund, har det siden 1970-årene skjedd en forskyvning fra privat til offentlig sektor, ikke minst drevet frem av veksten i offentlige yrker innen undervisning og helse. Når det gjelder helse og omsorg finnes det også private tjenesteleverandører. LO-forbund som organiserer i privat sektor har svart på dette med sammenslåinger, for eksempel Fellesforbundet (1988) og Industri Energi (2006).²⁶ Fagforbundene innenfor LO-fellesskapet er i stadig endring. Her kan for eksempel Norsk Dramatikerforbund og Kabinansattes forbund nevnes som nye tilskudd til LO-familien i løpet av 2010-årene.

²⁴ Arbark, 2013.

²⁵ Gisle 2009/2021.

²⁶ Gram & Rønning, 2017, s. 158.

I 1996 ble det opprettet fire karteller for samordning av forbundenes sektorbaserte interesser: LO Kommune, LO Stat / Statstjenestemannskartellet, LO Industri og LO Service. De to siste ble lagt ned i 2004, og virksomheten overført til LO selv, mens LO Kommune og LO Stat eksisterer fremdeles.²⁷

Partisituasjonen på venstresiden har endret seg siden 1960-årene. Ap og NKP fikk selskap av Sosialistisk Folkeparti (SF) (1961-1975), Arbeidernes kommunistparti marxist-leninistene (AKP m-l) (1973-2007), Sosialistisk Venstreparti (SV) (1975), Rød Valgallianse (1991-2007) og Rødt (2007).

Den sosialistisk orienterte delen av kvinnebevegelsen utenfor partiene hadde røtter i Norges demokratiske kvinneforbund/Norsk kvinneforbund (1948-1999). Nye kvinneorganisasjoner grunnlagt i 1970-årene er for eksempel Kvinnefronten (1972) og Brød og Roser (1975).²⁸

Arbeiderbevegelsens forlag omfattet Tiden, Falken, Pax og Oktober forlag. Også tankesmier eller tenketanker på venstresiden har opprettet forlag som eksisterer i dag.

Arbeiderpressen omfattet Aps hovedorgan Vort arbeide/Social-Demokraten/Arbeiderbladet og en lang rekke lokale aviser og ulike magasiner. I dag er det bare Klassekampen blant dagsavisene som har et uttalt sosialistisk perspektiv – Arbeiderbladet skiftet navn til Dagsavisen i 1997 og gikk da noe vekk fra denne profilen.

Andre deler av arbeiderbevegelsens bedrifter, som Norsk folkeferie, er nedlagt. Arbeidernes landsbank og Samvirke forsikring forsvant inn i samarbeid med andre. Arbeiderbevegelsen etablerte en egen arbeidsgiverforening i 1997. Det eksisterer fortsatt feriehus eid av arbeiderbevegelsens organisasjoner. Folkets hus landsforbund er en eksisterende interesseorganisasjon for Folkets hus og samfunnshus rundt omkring i Norge.

2.1.3 Organisatorisk analyse

Arbarks kjerne av arkivskapere er eierne: LO og tilknyttede forbund samt Arbeiderpartiet. Deretter kommer de politiske partiene SV, Rødt og NKP. Alle disse har en hierarkisk oppbygd struktur som kan sies å bestå av en nasjonalt dekkende sentralorganisasjon, regionale ledd (foreninger/avdelinger i forbundene, regionale partilag i partiene) og lokale ledd (klubber og lokallag). De ulike leddene har kontakt med hverandre, noe som fører til at en del materiale og saker fra ledd over eller under i hierarkiet kan komme til et organisasjonsledd.

²⁷ Gisle, 2009/2021.

²⁸ Gram & Rønning, 2017, s. 111-114

For eksempel kan årsregnskap og beretninger fra regionale ledd ofte være arkivert i sentralorganisasjonens arkiv.

2.1.4 Private arkivskapere

Arbark samler utelukkende inn arkiv fra private arkivskapere. Innsamlingen kan skje ved at arkivskapere/-eiere tar kontakt, eventuelt at Arbark selv aktivt tar initiativ for å få en avlevering. Privatarkiver omfattes ikke av arkivlovens juridiske avleverings- og bevaringsansvar. Det eksisterer således ingen avleveringsplikt eller plikt til å bevare arkiv for Arbarks arkivskapere. Avleveringer og deponeringer baseres på et tillitsforhold og reguleres av privatrettslige avtaler som ivaretar arkivskapernes ønsker. Ulike klausuleringer og innsynsbegrensinger forekommer, men avtaler om avlevering/deponering og innsyn utformes i stor grad etter en felles mal.

2.2 Bevaringsvurderinger

2.2.1 Sentralt, regionalt og lokalt

Arkivene til partier og forbunds sentralorganisasjoner skal bevares. Her finnes for LO-forbundenes del rettighetsmateriale, herunder overenskomstmateriale, men også enkeltsaker tilknyttet medlemmer. Avtaleverket i arbeidslivet, ikke minst på nasjonalt nivå, er viktig å bevare for å sikre rettighetene til arbeidstakere. Bevaring av medlemssaker sikrer ivaretagelse av rettighetene til enkeltpersoner. I tillegg vil sentralorganisasjonens arkiver til dels belyse regionale eller lokale forhold, ved at saker og materiale fra ulike deler av organisasjonshierarkiet blir sendt inn til sentralledet. Partiarkivene dokumenterer sentrale deler av den nasjonale politikktutforming. Det samme gjelder LO og forbundene, selv om de er noe mer rettet mot arbeidslivet.

Både LO og partiene er viktige og mektige aktører i norsk samfunnsliv. Arkivene dokumenterer avgjørelser med vidtrekkende konsekvenser. Fra et rent demokratisk synspunkt om informasjonsfrihet blir det viktig at organisasjonenes avgjørelser kan ettersees av allmenheten og medlemmer av de respektive organisasjonene. Selv om disse organisasjonene selv ikke er underlagt offentlighetsloven, er det en stor styrke at de har opprettet en egen arkivavleveringsordning, så de fra et demokratisk perspektiv gjør seg selv «mer åpne».

Arbark samler inn arkiver fra fagforeninger/avdelinger og partier, men også klubber og lokallag. Dette gjør bestanden mindre «topptung» og man kan se ulike perspektiver i større grad, ikke bare det sentrale eller nasjonale. Samla samfunnsdokumentasjon dreier seg om å bevare et strukturert utvalg arkiver. Noe regionalt og/eller lokalt arkivmateriale vil som sagt i

en viss grad finnes i sentrale organisasjonsledds arkiver. Arbark skal gi gode råd, som veiledninger og kurs/orienteringer, knyttet til avlevering av regionale og lokale arkiver. Arbark vil bruke sitt nettverk, ikke minst arkivansvarlige i forbund og partier, for å spre kunnskap om Arbark og institusjonens veiledningstilbud. Nettverket kan brukes for å få kunnskap om lokale eller regionale arkiver som skal bevares. Da kontaktes aktuelle personer for avleveringsavtaler.

2.2.2 Privat og offentlig sektor

Arbarks bestand skal dekke arbeidstakerorganisasjoner i både det private og offentlige. Det er spesielt i privat sektor at organiseringsgraden er lav og fagforeningene i noen tilfeller står svakere. Da er det viktig å få materiale fra organisasjoner innenfor denne delen av arbeidslivet.

2.2.3 Funksjon

Funksjonsbasert tankegang har lenge vært et fundament i det moderne arkivfaget, men mest med tanke på organisasjoner, bedrifter og offentlige organer. Personer kan nok vanskelig sies å utøve funksjoner. I yrkeslivet kan man nok si at en person er med i å utøve en funksjon eller prosess, men det personlige liv er neppe delt inn i funksjoner.

Funksjonsperspektivet passer delvis for fotoarkiver, film og lydopptak. Slikt materiale kan være skapt i utøvelsen av en funksjon, for eksempel informasjonsvirksomhet, men for at bevaringen av slikt materiale skal være i tråd med formålsparagrafen kan det være vel så viktig å se på hvem som har skapt materialet og selve innholdet (se også kapittel 2.2.5). Slik kan man for eksempel fange opp ulike former av materiale som kan knyttes til arbeiderbevegelsen, men som ikke er skapt på samme måte som et vanlig sakarkiv.

Formålsparagrafen sier klart at man skal fange opp materiale om den norske arbeiderbevegelsen og norske forhold av interesse for arbeiderbevegelsen.²⁹

Fra et bevaringsperspektiv skal funksjonsanalysen brukes som et verktøy for å peke på overordnede kjerneansvarsområder/-funksjoner for en virksomhet eller som deles av flere, og helst da bevare en god del dokumentasjon om disse kjernefunksjonene. Administrative støttefunksjoner gis tradisjonelt mindre oppmerksomhet, og mindre materiale trengs for å dokumentere dem. I en slik analyse blir planer og vedtekter med mer viktige for å se hva funksjonene er, men også hva selve hensikten til virksomheten er.

²⁹ Arbark, 2021, § 1.

Funksjoner vil i et mer teoretisk perspektiv være uttrykk for verdier i samfunnet. Selv om funksjonsanalysebasert bevaring ble utviklet med offentlig sektor i tankene, finnes det en overføringsverdi for Arbark. Utøvelse av funksjonene til arbeiderbevegelsens organisasjoner er ment å svare på behov og verdier til mennesker i bevegelsen, for eksempel medlemmer i fagforbundene.³⁰ Her kan man nevne kollektiv forhandlingsrett som en ganske klar verdi eller et behov som uttrykkes gjennom tarifforhandlinger (funksjon). En annen vil være rett til erstatning (yrkesskadesaker). Partiene er et annet eksempel, hvor personer finner sammen basert på ideologisk grunnlag. Partiers funksjoner eller virksomhetsområder skal da legge til rette for at partiets verdier skal påvirke samfunnsutviklingen. Medlemmene og ansatte i partiene vil være med å utøve funksjoner for at deres verdier skal få mest mulig gjennomslag i samfunnet. Poenget her vil være å dokumentere hvordan organisasjonene operer og påvirker det norske samfunnet.³¹

2.2.4 Unikhet og redundans

Unik dokumentasjon er et viktig bevaringskriterium. Arbark skal i størst mulig grad kassere duplikater eller kopier. Kopiert dokumentasjon kan være flere steder i samme arkiv eller i andre arkiver. Redundans kan i en viss grad skyldes en organisatorisk oppbygging av arkivene. Noen ganger kan en kopi bli bevart av hensyn til indre proveniens. I andre tilfeller kan postjournalen dokumentere indre proveniens gjennom sine opplysninger, noe som gjør det mulig å fjerne duplikater. For elektroniske arkiver finnes det verktøy som kan fjerne duplikater, men også samtidig dokumentere inngrepet og bevare informasjon om indre proveniens hvis nødvendig.

Arbark har en tolerant holdning til bevaring av lokalt materiale i arkiver fra regionale arkivskapere (se kapittel 2.2.1), selv om man muligens på et senere tidspunkt får inn arkiv fra underordnete organisasjonsledd som fagforeninger og klubber. Arbarks bevaringspolitikk er først og fremst å bevare årsmeldinger og årsmøteprotokoller fra underordnete, hovedsakelig lokale ledd. Det er primært materiale som kommer fra ledd som er hierarkisk plassert over arkivskaperen og som ikke er brukt i saksbehandlingen som kan fjernes fra arkivet. Dette gjelder også materiale fra andre arkivskapere, for eksempel offentlige etater, der arkivskaperen selv kun har tatt materialet til orientering.

³⁰ Cook m.fl., 2001, s. 5; Valderhaug, 2011, s. 81-86.

³¹ Cook m.fl., 2001, s. 8.

I elektroniske arkiver vil dette frigjøre ressurser til bevaring og tilgjengeliggjøring, men man kan også i en viss grad luke ut unødig «støy» i søking.³² Estimerer over duplikater i organisasjoners digitale informasjon ligger mellom cirka 21 og 42 prosent.³³ Det kan også fjernes potensielle duplikater av personsensitiv natur. Der for eksempel en medlemssak er behandlet i flere organisasjonsledd, som også vil ha hvert sitt arkiv med saker/saksmapper, bør Arbark bevare saken i det arkivet som dokumenterer den endelige avgjørelsen eller domsavsigelsen. Slik unngås mer (duplisert) personsensitiv informasjon enn strengt nødvendig. Slik kan bevaringen være mer i tråd med personvern uten å skade bevaringsformål.

Man har også konseptet nestenduplikater.³⁴ Her er det for eksempel snakk om dokumenter i ulike formater eller at ulike fonter er brukt, eventuelt ulike versjoner av dokumenter med små endringer. Fra et arkivfaglig synspunkt kan det understrekes at ulike versjoner ikke nødvendigvis skal arkivbegrenses. Men å motta samme dokument med ulike fonter og i ulike formater virker unødig.³⁵ Likevel, fjerning av nestenduplikater kan være vanskelig i noen tilfeller. Arkivaren må ta en avgjørelse om hva som er hensiktsmessig.

For analogt fotomateriale bevares en papirkopi, positiv og negativ av samme bilde. Det som kasseres vil være bildemateriale som andre sitter på rettighetene til, etter nøye kontroll om rettighetshaver selv sitter med positiv/negativ (hvis ikke, bevares positiv/negativ).

I et digitalt fotoarkiv vil det ofte være en fordel å samle all informasjon/metadata (inkludert indre proveniens) fra ulike kopier og koble det til et bilde istedenfor å spre metadata rundt på flere kopier. Arbark organiserer et eget utviklingsarbeid for å finne den mest hensiktsmessige metoden til å utføre denne prosessen. Fjerning av nestenduplikater er en fotoarkivfaglig avgjørelse. Bilder med liten grad av variasjon kan bevares, men hvis samme bilde finnes i mange ulike formater, blir som oftest ett utvalgt til videre prosessering i depot. Man må likevel få med metadata som kan være spredd på ulike kopier.

2.2.5 Andre hensyn

Følgende andre kriterier går inn i vurderingen, men oversikten nedenfor må ikke ses på som uttømmende. I noen tilfeller kan det være tilstrekkelig å ta vare på aggregerte data eller

³² Fønnes, 2009, s. 259.

³³ National Archives, 2016, s. 16.

³⁴ Gunning, 2012, s. 2.

³⁵ Gunning, 2012, s. 2.

dokumentasjon, som for eksempel statistikk, ikke grunndataene. I andre tilfeller kan vurderingen være annerledes.

Kompletthet er et viktig kriterium. Her bedømmes for eksempel hvor komplett et arkiv eller en serie er med tanke på for eksempel tidsrommet som dekkes. Graden av informasjonstetthet er viktig, jo større, desto større relativ bevaringsverdi. Dokumentasjonen kan inneholde litt informasjon om mange personer, fenomener og/eller ting, den kan inneholde mye informasjon om noen få personer, fenomener eller ting eller mye informasjon om mange personer og/eller emner. Det beste for bevaring vil være sistnevnte kategori.³⁶ For spesielt personarkiver kan man tenke litt annerledes. Her kan mye informasjon om få personer være et poeng å bevare. En politikers kalender som identifiserer avtalene til politikeren kan være nyttig, men en kalender med notater om diskusjonene og hvorfor avgjørelser ble tatt er biografens forjettede land.³⁷

Tilstand (mest for analoge medier) kan også ha noe å si. Muggskadet materiale kan bli vurdert som ikke bevaringsverdig, spesielt hvis også andre faktorer taler for det samme. Graden av og kvaliteten på metadata har betydning i en bevaringsvurdering.

Et annet hensyn er pionervirksomhet. Hensikten med å bevare pionervirksomhet er å dokumentere noe genuint nytt som skjer og som kan ha konsekvenser for arbeiderbevegelsen og samfunnet generelt. Det kan være et nytt saksområde eller ansvarsområde for en eksisterende type virksomhet, for eksempel et parti eller et forbund, men også en virksomhet som er helt ny med et saksområde som til da ikke har eksistert. Det må ses nøye på hvilke virksomheters materiale som skal bevares: Den første kan mislykkes med sitt forsøk, mens for eksempel den andre eller tredje står for selve gjennombruddet og dermed står for de mest vidtrekkende konsekvensene. Noe skjønn må brukes med tanke på kronologisk dekningsgrad, på et tidspunkt er ikke pionervirksomheten spesielt nyskapende mer, men må kunne kalles «ordinær». Når det er sagt, pionervirksomhet som bevaringskriterium vil ikke brukes ofte. Når det brukes, bør flest mulig av Arbarks stab med historisk og samfunnsfaglig kompetanse bli involvert for å sikre en god bedømmelse.

2.3 Bærekraft

Arbark skal i samarbeid med blant annet Arkivverket/Nasjonalarbarkivet bevare og gjøre tilgjengelig digitalt skapt materiale og digitale arkiv. I økende grad vil materiale komme inn

³⁶ Schellenberg 1956/1999, avsnitt *Form*.

³⁷ Boles, 2005, s. 85.

som elektroniske arkiver, inkludert materiale fra ulike typer elektroniske kilder, for eksempel vanlige tekstdokumenter samt e-post og sosiale medier med mer. Det betyr økte søke- og koblingsmuligheter, men også forskjellige utgifter tilknyttet digital langtidsbevaring.³⁸

Å lage og bygge lagringsmedier krever energi og råmateriale. Bevaring av digitale arkiv krever elektrisitet og kjøling (vann). Bevaringen må foregå mest mulig bærekraftig og bruke minst mulig strøm, og da helst grønn energi. Også i den digitale verden er det hensyn som taler for å redusere mengden data gjennom en forsvarlig og begrunnet bevaringsplan, så vel som bevarings- og kassasjonspraksis. Mer miljøvennlige medier og driftsmåter kan på sikt introduseres, som igjen kan åpne opp for mer miljøvennlig lagring. Med riktige komprimeringsvalg kan det lagres smartere og brukes mindre plass.

Følgende momenter konkretiserer bærekraft i en arkivkontekst:

- Energieffektivitet. Servere og annen hardware blir konfigurert for å bruke minst mulig strøm.
- Tid for gjennomføring av oppgaver. Gjennomføre visse IT-oppgaver på kvelden eller andre tidspunkter som er såkalte *off-peak*-tidspunkter.
- En gjennomtenkt bevaringspolitikk med blant annet rom for deduplisering (fjerning av kopier). Ved å ha et reflektert forhold til mengde digitalt materiale, kan også miljøbelastningen reduseres. En gjennomtenkt bevaringspolitikk vil bidra til å sikre materialet med langsiktig verdi, men også redusere mengden unødig materiale.
- Et kritisk blikk på digitale formater. Kan signifikante egenskaper ved et digitalt objekt bevares ved å bruke et godt nok filformat, selv om det ikke nødvendigvis er det «mest perfekte» og dermed sannsynligvis det mest ressurskrevende?³⁹
- Bruk av kraft som i størst mulig grad kommer fra grønne/fornybare kilder til digital bevaring.

Det finnes selvfølgelig andre momenter, som antall sjekksumtester og om digitalisert materiale trengs å behandles etter like strenge rutiner som digitalt skapt materiale, forutsatt at papiroriginalen bevares. Listen er ikke ment å være uttømmende, men konkretiserer begrepet bærekraft og synliggjør miljøhensyn ved digital bevaring.

³⁸ Jf. Dingwall, 2017, s. 152; Feinleib, 2012.

³⁹ Pendergrass m.fl., 2019, s. 182-184; Goldman, 2018, s. 285-287.

2.4 Statistikk og analyse

2.4.1 Arkivsamlingen

Arbarks arkivbestand består ved utgangen av 2021 av:

- Arkiv: 2220 enkeltarkiver (alle fra privat sektor, flesteparten organisasjonssektoren), totalt 8500 hm arkiv. I tillegg kommer 7 elektroniske uttrekk (1573 GB til sammen).
- Foto: 4 860 000 bilder, hvorav 590 000 er digitalt skapt. 70 000 bilder er digitalisert.
- Lydopptak: 3583 analoge lydopptak (lydbærere), av dem er 420 digitalisert av Arbark og 859 digitalisert av Nasjonalbiblioteket; 4900 digitale lydopptak fra Radio Riks samt 50 av annen digital lyd.
- Film/video: 1834 analoge opptak, 310 digitaliserte filmer/videoer, 51 digitale opptak.

Ut over foto, er det en relativ beskjeden mengde digitalt skapt materiale i bestanden. Antall uttrekk forventes å ville øke i nærmeste framtid.

Tallmaterialet i kapitlene 2.4.2 til og med 2.4.4 er hentet fra en kopi av ASTA-basen per august 2021. Arkivtabell 5 har tall fra desember 2021. I følgende statistikk er kun Oslo, Akershus og Buskerud analysert i dybden. De andre fylkene er kort kommentert. I tillegg er det med arkiver fra nasjonale organisasjonsledd (sentralorganisasjoner). Personarkiv er behandlet mer samlet. Analysen er begrenset til kjønn. Å kategorisere personarkiver med tanke på virke kunne ført til at personer måtte føres dobbelt opp (eller mer), siden en person kan ha hatt mange verv og/eller stillinger.

2.4.2 Organisasjonsarkiv

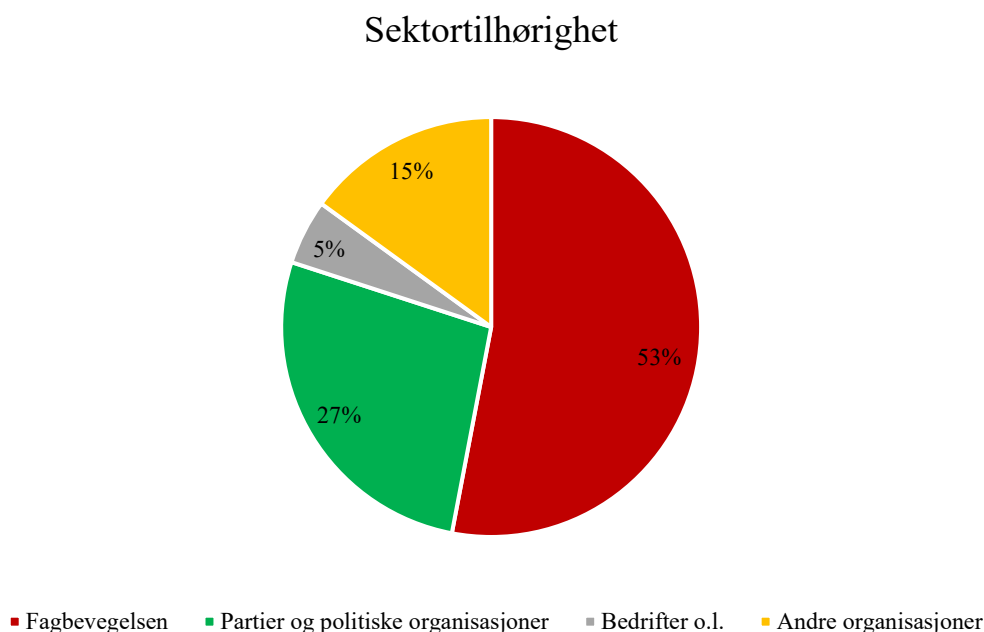
Totalt antall arkiv er 1431. I tillegg kommer 26 samlinger og andre arkiv (f.eks. Yrkeshygienisk arkiv), blant annet lyd og illegale aviser. Noen arkiv ble plassert i samlingskategorien fordi de ikke uten videre kunne plasseres andre steder. For andre arkiver og tall, se de andre delene i kapittel 2.4. Det må påpekes at noen arkiver består kun av én fane, mens andre utgjør flere hyllemeter.

Arkiver fra fagbevegelsen utgjør den største delen av samlingen, mens partier og politiske organisasjoner kommer på andre plass.

Tabell 1. Organisasjoner og bedrifter med mer

Type arkiver	Partier og politiske organisasjoner ⁴⁰	Fagbevegelsen ⁴¹	Bedrifter/stiftelser o.l. ⁴²	Andre organisasjoner
Nasjonalt	47	131	0	115
Oslo	183	454	61	62
Buskerud	61	91	8	13
Akershus	96	80	9	20
Totalt	387	756	78	210

Figur 1. Sektortilhørighet (oppgitt i prosent)

Oslo-arkiver, ikke minst Oslo-arkiver tilknyttet fagbevegelsen, utgjør rundt 50 prosent av bestanden. Det er i seg selv er neppe overraskende, gitt at Arbark ligger i Oslo, og at Oslo med sin størrelse vil få mange organisasjonsledd. Andelen fra Buskerud og Akershus er noe lav, relativt sett. Her må man derimot ta i betraktning det totale antallet foreninger og antallet (fagorganiserte) personer i disse områdene sammenliknet med Oslo.

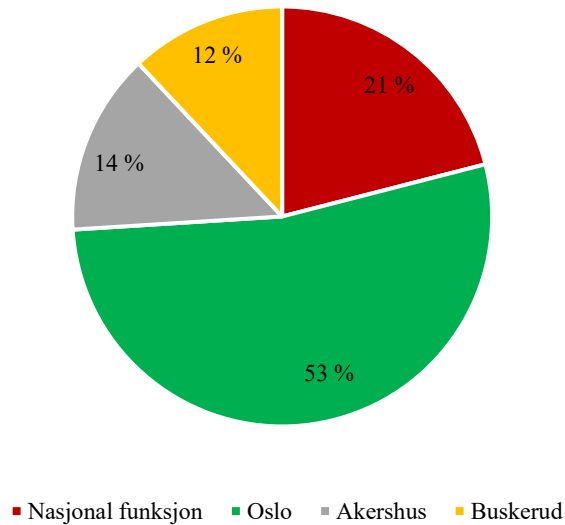
Figur 2. Geografisk tilhørighet (oppgitt i prosent):

⁴⁰ Innbefatter organisasjoner basert på et klart ideologisk-politisk grunnlag. De trenger ikke nødvendigvis å være partiledd som sådan.

⁴¹ Feriehjem er her som oftest plassert under fagbevegelse pga. den tette forbindelsen mellom forening og feriehjem. Det samme er gjort for pensjonistgrupper og andre lag som kan knyttes direkte opp mot foreninger (f.eks. kor og idrettslag). Kor og idrettslag kan også være egne organisasjoner uten en direkte tilknytning til forbund/foreninger.

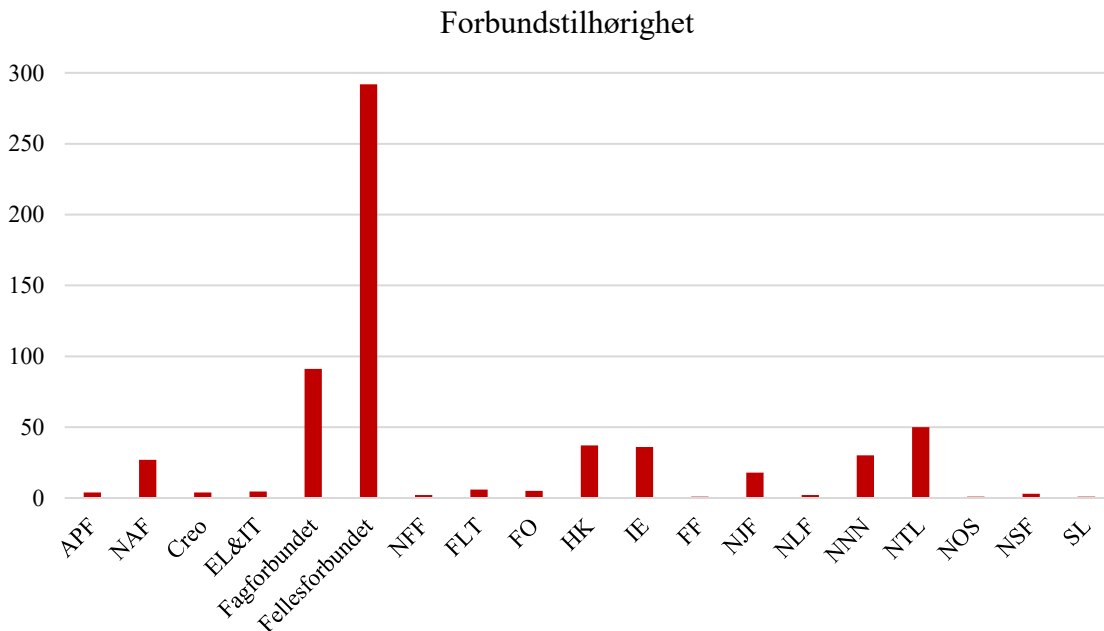
⁴² Inkluderer tidsskrift- og pressearkiver. Stiftelser/bedrifter teller som Oslo-arkiver pga. lokalisering.

Geografisk tilhørighet

Oslo-arkivene dekker i all hovedsak tidsperioden 1880-1990, mens 1990-2000 har en god andre plass.⁴³ Økt oppmerksomhet mot tiden etter 2000 vil slik sett være aktuelt for lokalt Oslo-materiale.

Figur 3: Forbunds tilhørighet for landsforeninger, avdelinger, fagforeninger og klubber

Blant fagforbundene er Fellesforbundet godt representert og med en ganske stor Oslo-dominans. Det er ikke rart at Fellesforbundet dominerer, siden mange forbund har gått inn i

⁴³ Tallene er fra 10.2020. I rapport til Oslo byarkiv om Arbarks Oslo-arkiv ble det talt 639 arkiver fra 1890-1990, mens 129 arkiver ble talt for 1990-2000. Se sak 20/39, dokument 3, Arbarks husarkiv. Kun et fåtall var i kategorien der personarkiv ble plassert (54), mens de fleste var fagforeningsarkiv.

Fellesforbundet. Fagforbundet, i dag LOs største forbund, kommer på andre plass. I Oslo har det historisk sett vært etatsforeninger og senere bydelsforeninger for Fagforbundets del. Her har foreningene dekket relativt store områder og omfattet mange personer. LOs forbund varierer i størrelse, og det vil påvirke antall foreninger og klubber per forbund. Det er naturlig at mindre forbund, som for eksempel Norsk flygerforbund, ikke har så mange foreninger.

Tabell 2: – Forbundstilhørighet for landsforeninger, avdelinger, fagforeninger og klubber ⁴⁴

Forbund	Nasjonalt	Oslo	Akershus	Buskerud	Totalt
Arbeiderbevegelsens presseforbund		4			4
Norsk arbeidsmandsforbund	2	11	5	9	27
Creo		3		1	4
EL&IT	3	15	2	3	23
Fagforbundet		76	3	12	91
Fellesforbundet	5	201	42	44	292
Norsk fengsel- og friomsorgsforbund		2			2
Forbundet for ledelse og teknikk		4	2		6
Fellesorganisasjonen		2	3		5
Handel og kontor	2	26	5	4	37
Industri og energi		25	6	5	36
Norsk flygerforbund	1				1
Norsk jernbaneforbund	7	10		1	18
Norsk lokomotivmannsforbund		1		1	2
Norsk nærings- og nytelsesmiddelarbeiderforbund		26	1	3	30
Norsk tjenestemannslag	16	32		2	50
Norsk offiser- og spesialistforbund		1			1
Norsk sjømannsforbund		3			3
Skolenes landsforbund		1			1

Det er vanskelig å si uten videre at noen forbund er overrepresentert og andre er underrepresentert. Da må det i så fall fastsettes kriterier for hva som er overrepresentasjon og underrepresentasjon. Antall foreninger og klubber har vært i endring på grunn av omorganiseringer, nedleggelse og opprettelse av arbeidsplasser. Det vil også sannsynligvis skje nye omorganiseringer. Enhver innsamling foregår i et historisk skiftende landskap. Innsamling av nyere materiale bør ta utgangspunkt i dagens situasjon. For tiltak, se også kapittel 2.5.2.

⁴⁴ Et fåtall foreninger, under 10, lot seg ikke plassere klart i et forbund. De er dermed ikke tatt med her. Lokale samorganisasjoner er heller ikke med.

Arbarks ressurser må i større grad brukes på inntak av fagforeningsarkiver fra Oslo som dekker årene etter 2000 og frem til i dag. Dette er en periode med dels mye elektronisk materiale som bør sikres for bevaring. Det vil også finnes såkalte hybridarkiver. Avlevering av arkivmateriale fra 1950-2000 fortsetter, men her vil årsmeldinger, materiale fra styrende organer (møtedokumenter fra årsmøtet, styret og arbeidsutvalget) og juridisk viktig materiale prioriteres. Se også kapittel 2.5.2.

Det samme hensynet gjelder for partiene. Fylkespartier har avlevert. Det er foreslått en mer strategisk satsing (se kapittel 2.5.4).

Når det gjelder bedrifter og stiftelser med mer, vil nok andelen fortsatt være lav. Det finnes få slike virksomheter innenfor Arbarks bevaringsområde. Det samme gjelder til dels andre organisasjoner.

For bevaringsområdene Akershus og Buskerud er det ikke behov for å gjøre noen endringer i anbefalingene.

2.4.3 Personarkiv

Tabellen er ikke geografisk inndelt eller fordelt på kategorier av virksomhet. Personer kan hatt mange roller på ulike nivå gjennom sine liv. Til sammen har Arbark 357 personarkiver fra bevaringsområdet, totalt 368 personarkiver. Personarkivene varierer mye i størrelse, fra om lag 90 hm til 0,1 hm.

Tabell 3 – Personarkiv fordelt på kjønn ⁴⁵

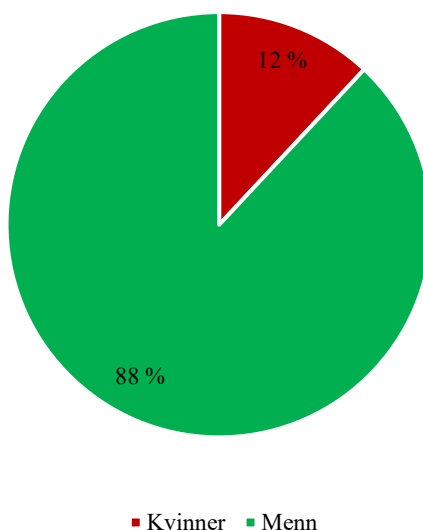
	Menn	Kvinner
Fra bevaringsområdet	315	42
Totalt	324	44

Det er flest menn som har avlevert personarkiv. Andelen kvinner er 12 prosent både innenfor bevaringsområdet og totalt. Det kan til dels forklares med menns historiske posisjon i fagbevegelsen og partiene. Arbark har et mål om å øke kvinneandelen blant personarkivene, slik at kvinners rolle i arbeiderbevegelsen blir bedre dokumentert. Her anbefales en kvinnearkivsatsing, ikke bare bygget på likestilling som verdi, men også på et ønske om bredest mulig samfunnsdokumentasjon i personarkivbestanden.

⁴⁵ To arkiver oppført som «Kvinner» er familiearkiver der både mann og kvinne deler arkiv.

Figur 4: Personarkiv - kjønnsfordeling

Personarkiv - Kjønnsfordeling

Minoritetsgrupper er så å si fraværende. Arbark har da heller ikke innvandrerorganisasjoner som sitt bevaringsområde.

2.4.4 Arkiv utenfor Arbarks bevaringsområde

Antall arkiver fra andre fylker utenfor Arbarks bevaringsområde er 354. De fleste er fagforeningsarkiver og partiarkiver. Det er en lav andel personarkiver (11) og fra andre kategorier.⁴⁶ Arbark har tatt imot en del arkiv fra Østfold på grunn av den lokale bevaringssituasjonen.

Tabell 5 – Arkiv fra fylker utenfor Arbarks bevaringsområde

Fylke	Antall arkiv	Fylke	Antall arkiv
Østfold	76	Telemark	20
Hordaland	34	Nordland	15
Hedmark	31	Rogaland	15
Aust-Agder	24	Nord-Trøndelag	11
Møre og Romsdal	24	Finnmark	10
Vestfold	24	Vest-Agder	10
Oppland	22	Troms	9
Sør-Trøndelag	22	Sogn og Fjordane	7

⁴⁶ Arkivtabell 4 har dermed en viss overlapping med arkivtabell 5.

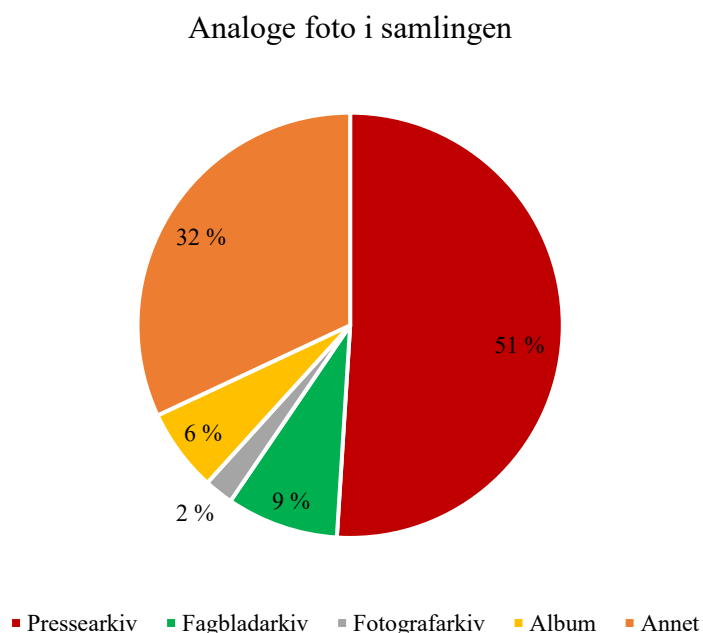
2.4.5 Foto

Foto er en viktig del av Arbarks arkivbestand og kan som kilder gi andre perspektiver enn rent skriftlig materiale. I kartleggingen av fotosamlingen er det hensiktsmessig å se på størrelse istedenfor antall arkiver, siden fotomaterialet dels er i egne serier som del av arkiver, men også som rene fotoarkiver. Det er til sammen 146 U-serier i Arbarks ASTA-base (ikke medregnet underserier som Ua osv.). Serie U er for både lyd, foto og film, så alle disse seriene har ikke nødvendigvis bilder/foto, men kan likevel antyde antallet fotoserier. Fotobestanden er fordelt på analoge og digitale objekter (tall fra 2021).

Analoge foto i samlingen (475,5 hyllemeter totalt):

- Pressearkiv 242,5 hyllemeter
- Fagbladarkiv 40,5 hyllemeter
- Fotografarkiv 10,5 hyllemeter
- Album 30,0 hyllemeter
- Annet 152,0 hyllemeter

Figur 5: Arbarks samling av analoge foto

Digitale foto i samlingen (603 400 filer totalt):⁴⁷

- LO Media 575 000 filer
- Oslo Arbeiderparti 17 000 filer
- FIVAS 7500 filer
- 22. juli-samlingen 1400 filer
- Personarkiv 2500 filer

Av det analoge materialet er arbeiderpressen godt representert. Her finner man blant annet Klassekampen og Arbeiderbladets fotoarkiv. I den digitale bestanden dominerer LO Media. LO Media er i dag kanskje den største arkivskaperen av bilder i bevegelsen, og fotoarkivarer vil sammen med IT-medarbeidere arbeide mer med denne basen fremover for å forbedre nåværende avleveringsprosess. Fotogruppen har i dag et etterslep med registrering som må håndteres. Det er dermed foreslått kun noen konkrete tiltak, se kapitlene 2.5.2 og 2.5.3.

⁴⁷ Mye av materialet er ikke helt prosessert ennå. Tallene må tolkes forsiktig, noe materiale kan kanskje bli slettet på et senere tidspunkt (duplikater osv.).

2.5 Prioriterte områder

2.5.1 Generelle betraktninger

Å bevare er ofte å velge noe på bekostning av noe annet, enten det gjøres bevisst eller ubevisst. For privatarkiv er det derimot mer presist å snakke om utvelgelse *til* bevaring, hva arkivskaper gjør med materialet som ikke utvelges er opp til arkivskaper selv. En bevaringsplan ser overordnet på bevaring og skisserer samtidig hvordan vi vil ha inn fremtidige arkivavleveringer. Innsamlingstiltakene skal dekke mest mulig av samfunnets aktiviteter innenfor Arbarks bevaringsområde. Det betyr over tid en bred innsamling, men ikke nødvendigvis «alt fra alle». Inntaket må tilpasses tilgjengelige ressurser.

Generelle tiltak:

Gode og klare retningslinjer utvikles for bevaringsvurdering. Arbark har retningslinjer for arkivbegrensning. Det finnes også en veileder rettet mot arkivskapere for bevaringsvurdering av fagforeningsarkiver. Veiledning for partiarkiver er underveis. Det bør også utvikles en intern veileder som tydeliggjør de viktigste premissene for bevaringsvurderingen. Det er utarbeidet et nytt bevarings skjema. Her kan det blant annet nedtegnes betraktninger om enkeltarkiv og bevaringsvurderinger i selve prosesseringen før endelig innlemming i depot. Større bevaringsvurderinger kan være et eget tillegg. Det er ikke nødvendig med lange bevaringsvurderinger for enkeltarkiver, men det bør finnes dokumentasjon om bevaringsvurderingene og inntak av arkivene samt retningslinjer enkeltvurderingene skal baseres på. Et begrunnet inntak av materiale vil styrke Arbarks profesjonalitet, men det vil også være klart hvorfor noe ble valgt ut til bevaring, og indirekte hvorfor det fortjener videre bevaring.

Det bidrar til utvikling av gode bevaringsrutiner hos LO sentralt, fagforbundene og partiene, men også hos fagforeninger og kommune-/fylkespartier. Da unngås mer arbeid enn nødvendig i etterkant.⁴⁸ Alternativt vokser andelen uprosesserte arkiver, noe som fører til dårligere tilgjengeliggjøring.

Retningslinjer for hybridarkiver utvikles, her ment som et arkiv der deler av materialet er digitalt og deler er på papir. Flere og flere arkiver vil bli hybridarkiver, men ofte er arkivene mer «rett fram» der en eldre periode er på papir, mens nyere perioder er digitalt materiale. Utfordringen oppstår når det er både papir og digitalt skapt materiale fra samme periode. Det

⁴⁸ Greene, 2010, s. 179.

anbefales her å utvikle klare retningslinjer basert på beste praksis for håndtering av hybridarkiver. Dette handler dels om utvelgelse og bevaring, men også om arkivbeskrivelse og videre administrasjon i depot (kryssreferanser).

Avhendingsbestemmelser opprettes. I første omgang vil det kun dreie seg om etablering av retningslinjer, ikke konkrete avhendinger. Det skal understrekes at Arbark har gjort dette før, men da *ad hoc*. Etablering av retningslinjer vil bidra til en standardisering av de relativt få gangene avhending gjøres. Retningslinjene må være vide nok til å dekke flere scenarioer, for eksempel at arkivskaper vil ha bevart bilagsmateriale en gitt tidsperiode og slettet etter at perioden er ferdig.⁴⁹

Samarbeidet med aktører i arkivsektoren forsterkes, i første rekke med Arkivverket/Nasjonalarkivet, som gjennom Digitalarkivet lager en løsning for bevaring og tilgjengeliggjøring som Arbark kan benytte. Arbark ønsker også å avklare ansvarsområder når det gjelder digitalt skapt materiale, først og fremst materiale tilgjengelig på internett. Arbark ønsker en dialog med Nasjonalbiblioteket og Arkivverket/Nasjonalarkivet om høstet materiale fra internett. Arbark ser det som viktig å samarbeide med andre depotinstitusjoner i bevaringsarbeidet. Gjennom relevante fora vil Arbark søke å avklare hvilke institusjoner som skal bevare hva.

Veiledningsvirksomheten fortsettes gjennom ulike kurs og andre typer sesjoner. Arbark vil også arbeide for å øke bevisstheten rundt egne veiledninger (se spesifikt kapitlene 2.5.2 og 2.5.4), slik at Arbark i fremtiden kan bevare gode arkiver som sammenfaller med retningslinjene for bevaring.

Arbark skal være en naturlig veileder og konsulent for arbeiderbevegelsens organisasjoner når det gjelder dokumentasjonsforvaltning/arkivdanning. Arbark skal ha moderne kompetanse og kjennskap til relevante arkivstandarder med mer. Arbark kan ikke instruere arkivskaperne, men skal gi veiledning om analyse av egen virksomhet med tanke på dokumentasjonsbehov, (egen)bevaring og avlevering til Arbark.

2.5.2 Fagbevegelsen

Arbark vil opprettholde et nært forhold til fagforbundenes sentralorganisasjoner for å få inn arkivmateriale fra dem. Det vil også bli forsøkt å få avleveringer fra regionale og lokale ledd. Landsforeningsarkiver vil også samles inn. Forbundene går i retning av (hel)elektroniske

⁴⁹ Jf. SAA, 2017; Bevaringsutvalget, 2002; Jackson, 2019.

arkiv. De fleste forbundene har allerede faset ut papirbasert lagring. For å sikre avleveringer må Arbark jobbe med forbundene på en aktiv måte, ikke bare vente på avleveringer når systemer fases ut. Dette gjelder også regionale og lokale ledd.

For aktivt å samle inn på en god måte, bør Arbark gå i dialog med forbundene og LO om utvikling av bevarings- og kassasjonsplaner (eller hva som overføres til Arbark og hva som kan disponeres fritt av arkivskaper). Her vil det defineres hva som skal avleveres og egenoppbevaringsperioder. I første rekke kan et forbund brukes som «pilot». Det antas at en analyse vil ha stor gjenbruksverdi overfor andre forbund. Målet er å få stabile avleveringer gjennom arbeid med egenoppbevaringsfrister for arkivskapere, ikke når systemet går ut av bruk. Ved hjelp av faste egenoppbevaringsperioder kan Arbark enklere planlegge avleveringer og få en mer forutsigbar arbeidssituasjon. Arkivskapere kan legge inn informasjon på for eksempel serienivå i Noark-arkivsystemer etter anbefalinger fra Arbark basert på arbeidet med bevaringsplaner.

Arbark har en veldig god dekning av forbundene. Det gjelder å sikre at denne dekningen fortsetter å være god også i den digitale tidsalderen først og fremst gjennom rådgivningsvirksomhet. For å lage gode bevarings- og kassasjonsplaner (inkludert avleveringstidspunkter) må forbundene i størst mulig grad eie prosessen selv. Forbundsledelsen må også stå bak prosessen.

Tiltak fagbevegelsen:

Arbark må ha en målrettet innsats mot LO-forbund som ikke har avlevert. Dette er Norsk offiser- og spesialistforbund, Norsk sjøoffiserforbund, Norsk dramatikerforbund, Norsk forfatterforbund og Norsk Manuellterapeutforening. Forbundenes arkivsituasjon må avklares, og Arbark må inngå avtaler om fremtidige avleveringer.

Fagforbundets digitale fotoarkiv har nasjonal betydning og bør sikres.

Arbeidet med LO Medias fotobase fortsetter. Denne basen blir den største kilden til bildemateriale fra arbeiderbevegelsen fra nyere tid (etter ca. 2000). Det er her man trolig finner den største andelen av originaler knyttet til Arbarks bevaringsområde.

For å sikre at regionale og lokale arkiver fortsatt blir avlevert, må det spres kunnskap om Arbark og Arbarks veiledninger for å oppmuntre til avlevering og god arkivdanning. Dette vil skje gjennom kontakt med forbundene sentralt. Det er også aktuelt for Arbark å avholde kurs eller andre typer orienteringer/veiledningssesjoner, slik praksisen har vært en stund.

Det prioriteres å samle inn lokalt/regionalt arkivmateriale fra år 2000 og videre fremover i tid for Oslos del. Se også kapitlene 2.4.1 og 2.4.2. For arkivmateriale tilhørende perioden 1951-1999 prioriteres årsmeldinger, materiale fra styrende organer (møtedokumenter fra årsmøtet, styret og arbeidsutvalget) og juridisk viktig materiale. Her er det viktig at befaringsintervjuet så godt som mulig klarer å identifisere spesielt juridisk dokumentasjon med reelt langtidsbevaringsbehov (se også kapittel 2.2.4).

For å få en representativ bestand kan SSBs statistikk brukes for å velge ut lokale og regionale arkiver, selv om den tar utgangspunkt i sysselsatte i ulike sektorer og ikke nødvendigvis speiler andelen LO-medlemmer i hver bransje. Arbark kan samle inn dels basert på et mål om å speile sysselsatte i ulike yrker i de ulike fylkene/regionene, men samtidig få inn organisasjonsledd som er i LO-forbund. Det kan være hensiktsmessig å begynne med «topp tre». Dette tallet er noe vilkårlig valgt, men det vil være nødvendig å starte med et relativt lavt tall for å høste erfaringer med en slik metode. Meningen her blir da å speile de største yrkesgruppene målt i antall sysselsatte gjennom LO-foreningenes eller -klubbens materiale.

Ifølge SSB er antallet akademiske yrker størst, salg- og service nest størst og høyskoleyrker tredje størst i hele bevaringsområdet.⁵⁰ Å samle inn en forening eller klubb fra hver av disse sektorene, helst fra hvert fylke, ni totalt, bør være et mål. Da bør det også være riktig periode, altså hovedsakelig arkiv fra og med 2000 når det gjelder Oslo. De tre sektorene må konkretiseres, for eksempel er «akademiske yrker» en veldig generell beskrivelse. Ved senere revisjon kan andre sektorer eller yrkesgrupper vurderes med tanke på arkivavleveringer.

2.5.3 Politiske partier og grupperinger

Dekningen er god på sentralt partinivå, bortsett fra Rødt. Her vil det bli viktig å få til en avlevering.

Innvandrerorganisasjoner er ikke del av Arbarks bevaringsområde. Det er likevel et mål at Arbarks innsamling av personarkiver og organisasjonsarkiv, spesielt da partiene på venstresiden, ivaretar et minoritets- og innvandringsperspektiv. Dette kan for eksempel gjøres ved å bevare personarkiver fra politikere med innvandrerbakgrunn (se kapittel 2.5.6), men også arkiv fra partilag med en tydelig innvandrerprofil. Slik vil man også sikres en mer representativ og bedre samla samfunnsdokumentasjon.

⁵⁰ Basert på tall fra 2015-2019 fra SSB. SSB, tabell 11619: *Yrke-, bosted- og kjønnsfordeling blant lønnstakere, etter alder. 4. kvartal (K) 2015 – 2020*, udatert. 2020 er ikke med pga. Viken-sammenslåingen.

Arbark har lite av politiske studentorganisasjoner etter 1960-årene. Det må avklares om slike organisasjoner avleverer andre steder, men samtidig se på muligheter for avleveringer til Arbark fra politiske studentorganisasjoner med et idégrunnlag som tradisjonelt er innenfor Arbarks sfære.

Tiltak politiske partier:

Som eneste parti Arbark ikke har mottatt sentralt materiale fra, bør Rødt kontaktes med sikte på avlevering.

Det bør foretas en kartlegging med tanke på prioritert innsamling fra partilag som representerer innvandrergupper. Her bør det også ses på allerede innsamlet materiale. I kartleggingen må det fastsettes hva som egentlig utgjør et innvandrerslag. For eksempel kan geografiske bosettingsmønstre ha ført til en relativt høyere andel innvandrersmedlemmer i noen lag. Tilstrekkelig bevaring (hvor mange lag) vil også være en viktig faktor grunnet ressurser. For å gjøre dette på en ressursforsvarlig måte, anbefales det å begynne med Oslo.

For regionale og lokale arkiver dreies inntaksinnsatsen mot arkiv fra 2000 og fremover når det kommer til Oslo-arkiver. Unntaket her vil være eventuelle arkiv tilknyttet innvandrergupper. For materiale fra 1951-1999, se kapitlene 2.4.1, 2.4.2 og 2.5.2. For de andre fylkene er det ikke nødvendig å gjøre noe tilsvarende.

For mer generelle tiltak, se første og fjerde tiltak i kapittel 2.5.2.

2.5.4 Bedrifter, foretak og stiftelser

Arbeiderbevegelsens bedrifter har fått en mindre rolle etter hvert. Kun Pax er igjen av de eldre radikale forlagene. Resten er tatt over av større forlag. Det må vurderes om disse forlagene skal defineres vekk fra Arbarks ansvarsområde. Det er også et spørsmål om hvor mye arkiv som finnes når forlag gradvis har blitt inkorporert inn i større forlagsstrukturer. Muligens kan Pax forlag, som er et selvstendig forlag, fortsatt passe Arbarks profil.

Arbeiderpressen er mer relevant. Det finnes fortsatt aviser med tydelige politiske synspunkter, først og fremst Dagsavisen og Klassekampen. Dagsavisen er i dag eid av mediehuset Mentor Medier, men det bør være mulig å få nye avleveringer som supplement til det Arbark har mottatt tidligere. Klassekampen bør avlevere arkiv til Arbark. Arkiver etter konsern/eierselskaper er mer komplisert. Norsk Arbeiderpresse AS og Arbeiderpressens Samvirke A/L ble i 1990 innlemmet i det nydannede konsernselskapet A-pressen (Amedia fra 2012). Konsernet overtok samtidig eierskapet til de fleste norske arbeideravisene, som til da

hadde vært eid av lokale organisasjoner innen arbeiderbevegelsen. I 2011 kjøpte selskapet også mediebedriften Edda Media og med det et stort antall borgerlige aviser. Arbark har arkiver etter A-pressen/Amedia fram til ca. 2012. Det er et spørsmål om arkiver etter dette mediekonsernet fortsatt skal regnes som en del av Arbarks ansvarsområde. Aviser i konsernet som fortsatt har et ideologisk ståsted knyttet til arbeiderbevegelsen og som ligger innenfor vårt geografiske ansvarsområde kan eventuelt vurderes.

I tillegg driver tankesmiene Manifest og Agenda også forlagsvirksomhet. Agenda Magasin har slått seg sammen med forlaget Res Publica. Disse to tankesmiene med relatert forlagsvirksomhet bør avlevere arkiv til Arbark, ikke minst på grunn av den unike virksomheten de har som tankesmier på venstresiden.

Arbeiderbevegelsens arbeidsgiverforening (AAF) hører inn under Arbarks bevaringsområde og bør avlevere arkiv. Samvirke og Arbeidernes Landsbank bør dokumenteres i Arbarks samling. Sparebank1 kan eventuelt kontaktes. Det skal sies at Arbark allerede har noe materiale fra begge disse to i andre arkiver, så det kan være aktuelt å se på det materialet først. Det er også et eget arkiv for Samvirke, men det består av fragmenter tilknyttet innføring av en kollektiv forsikringsordning.

Arbark har ikke mottatt arkiv fra FAFO, men en stor del av det eldste materialet er faktisk å finne i LOs arkiv. I tillegg har biblioteket FAFOs forskningsrapporter. Arbark har tradisjonelt regnet rapportene (i alle fall de som passer Arbark tematisk) som det bevaringsverdige fra FAFOs forskningsvirksomhet. På nåværende tidspunkt ser ikke Arbark det som hensiktsmessig å prøve å få inn prosjektarkiver fra FAFOs ansatte. Noe grunnlagsdata kommer fra offentlige registre og er bevart. Videre finnes det nasjonale forskingsdatatjenester som tar imot slike data. Hvis det i fremtiden blir aktuelt for Arbark å ta imot prosjektarkiver fra FAFO, vil det sannsynligvis skje på basis av en tematisk bevaringsvurdering som ser arkivet opp mot formålsparagrafen i vedtektene. Forskeren selv må også regne med å stille opp med tanke på beskrivende metadata.

Tiltak bedrifter, foretak og stiftelser:

På overordnet plan må bevaringsansvar avklares med Arkivverket/Nasjonalarkivet og Nasjonalbiblioteket. I forlengelsen av dette må det avgjøres om Arbark fortsatt skal samle inn fra forlag og pressevirksomheter som tidligere har vært innenfor Arbarks bevaringsområde.

Tenketankene Agenda og Manifest kontaktes for avlevering av arkiver.

AAF kontaktes om avlevering. Det kartlegges hva som allerede finnes i andre arkiver om Samvirke og Arbeidernes Landsbank. Eventuelt kontakte Sparebank1 om arkiv fra Samvirke og Arbeidernes Landsbank. Avgjøre mulighet for avlevering.

Dagsavisen og Klassekampen kontaktes med tanke på å få til arkivavleveringer. Prioritet for Klassekampen, som foreløpig ikke har avlevert sitt sakarkiv, men store deler av sitt analoge fotoarkiv. Klassekampen kan også kontaktes for avlevering av resterende fotoarkiv, både analogt og digitalt.

Det må avklares om Dagsavisen har et eget arkiv (styreprotokoller med mer) som kan skilles fra Mentor Medier. Hvis nødvendig, må Arbark kontakte andre ABM-institusjoner for å trekke opp grenseoppgangen mellom ulike institusjoner.

FAFO kontaktes for å få til en avlevering (trolig hovedsakelig tilknyttet styrende organer).

2.5.5 Andre organisasjoner

Arbark har lenge samlet inn arkivmateriale fra solidaritets- og vennskapsorganisasjoner, men også andre organisasjoner som Attac og FIVAS. Arbark vil fortsette dette arbeidet.

Når det gjelder vennskapsorganisasjoner, mangler Arbark arkiv fra Cubaforeningen i Norge. Den har en historie som strekker seg fra 1964 til i dag. Cubaforeningens arkiv vil være et fint supplement til for eksempel Latin-Amerikagruppernes arkiv, som allerede er en del av Arbarks bestand.

Kvinnegruppen Ottar er innenfor Arbarks bevaringsområde og vil utfylle eksisterende arkiver fra kvinnebevegelsen.

Det lages en kartlegging av studentpolitiske arkiver for å se hva som eventuelt er samlet inn av andre bevaringsinstitusjoner, men også hva som eventuelt kan samles inn av Arbark.

Kartleggingen vil naturligvis begrense seg til venstresiden.

Tiltak andre organisasjoner:

Det tas kontakt med Cubaorganisasjonen i Norge med sikte på avlevering av historisk arkiv.

Kvinnegruppen Ottar kontaktes med sikte på avlevering. Organisasjonen er nevnt i Arkivverkets/Nasjonalkontrollens bevaringsplan. Det avklares hvem som skal bevare arkivet.⁵¹

⁵¹ Arkivverket, 2020, s. 49.

2.5.6 Personarkiv

Bevaringsplanen prioriterer arkiv fra underrepresenterte grupper, sett i lys av Arbarks bestand. Personarkiv fra kvinnelige politikere og tillitsvalgte må samles inn for å fortsette og styrke kvinneperspektivet. Slik kan arkivbestanden bidra til å synliggjøre kvinners innsats i arbeiderbevegelsen. Ved å få inn kvinnearkiver, vil det være høy sannsynlighet for at også flere saksområder dekkes bedre i bestanden.

I tillegg vil Arbark forsøke å få flere arkiver fra relevante personer med minoritetsbakgrunn. Slik kan man også her bidra til mer mangfold i arkivene. Det kan også tenkes at flere underrepresenterte grupper eller minoriteter kan vurderes løpende.

Dette vil komplimentere de satsingene som nevnes under andre organisasjoner og politiske partier. Det må understrekes at en slik innsamling først og fremst må reflektere Arbarks bevaringsområde innenfor den politiske venstresiden og fagbevegelsen. Målet er å ha et bredt utvalg av personarkiver.

Tiltak personarkiver:

Det foretas en kartlegging av hvilke personer som bør kontaktes med sikte på arkivavlevering basert på kvalitative kriterier og vurderinger av eksisterende bestand. De kvalitative kriteriene bør baseres på tillitsverv eller annen posisjon i arbeiderbevegelsen.

3 Depot

3.1 Fysisk depot

Arbark har fysisk depot i Oslo Kongressenter Folkets Hus og Ekeberg-anlegget. Oppbevaringsforholdene for arkiv i magasinene er tilnærmet kravene som er listet opp i arkivforskriften og nærmere spesifisert i Riksarkivarens forskrift,⁵² da med unntak av foto/negativer. Det arbeides med en oppgradering av enkelte magasinområder i Oslo Kongressenter Folkets Hus, hvor det blant annet skal installeres moderne brannvernløsninger og innredes eget klimakontrollert magasin for langtidsoppbevaring av foto/film.

3.2 Digitalt depot

Arbark etablerte i 2017 et digitalt depot/magasin som siden har vært i stadig utvikling. I dag består selve oppbevaringsområdet av et serverområde med begrenset tilgang. I løpet av 2022 vil en mer fullverdig håndteringsløype være på plass for digitale arkiv, for eksempel en bedre viruskaranteneordning. Arbark tester ut Archivematica, og vil vurdere å sette det i produksjon.

Arbark vil benytte seg av Digitalarkivet, men hvordan Digitalarkivet skal samspille med Arbarks egen bevaringsstruktur, er et uavklart spørsmål. En mulig løsning kan være at selve lagringen (*archival storage*) skjer ved hjelp av Digitalarkivet, selv om Arbark har bevarings- og administrasjonsansvaret, mens prosesseringen av arkiv (*ingest*) skjer ved en blanding av programvare Arbark har selv, men også ved hjelp av Digitalarkivets løsninger. For tilgjengeliggjøring benyttes Digitalarkivet allerede i dag, og Arbark vil fortsette med det. Arbark ser fram til å videreføre det eksisterende samarbeidet med Digitalarkivet for å finne best mulig løsninger.⁵³

⁵² Riksarkivarens forskrift, kap. 2.

⁵³ Ord i parentes er OAIS-begreper. CCSDS, 2012.

Litteraturliste

Arbeiderbevegelsens arkiv og bibliotek [Arbark] & Riksarkivet. *Samarbeid om kartlegging, bevaring og tilgjengeliggjøring av privatarkiv i Norge*, 2001. Lastet fra <https://www.arbark.no/Diverse/Samarbeidsavtale%20med%20Riksarkivet.pdf>.

Arbeiderbevegelsens arkiv og bibliotek [Arbark]. *LO-kongressen i 1923 og vedtaket om industriforbund*, 2013. Lastet fra https://www.arbark.no/Diverse/1923Forbundene/1923_Forbundene.htm.

Arbeiderbevegelsens arkiv og bibliotek [Arbark]. Sak 20/39 - *Oslo byarkiv - Bevaringsplan – Kartlegging*, Arbarks arkiv, 2020.

Arbeiderbevegelsens arkiv og bibliotek [Arbark]. *Vedtekter for Arbeiderbevegelsens arkiv og bibliotek*, 2021. Lastet fra <https://www.arbark.no/Diverse/Vedtekter.htm>.

Arkivverket. *Arkivverkets bevaringsplan for privatarkiv*, 2020. Lastet fra <https://www.arkivverket.no/for-arkiveiere/arkiver-fra-privat-sektor/arkivverkets-bevaringsplan-for-privatarkiv>.

Bevaringsutvalget. *Bevaringsutvalgets rapport*, 2002.

Boles, F. *Selecting and appraising – archives and manuscripts*, 2005.

Consultative Committee for Space Data Systems [CCSDS]. *Reference model for an open archival information system (OAIS)*, 2012. Lastet fra <https://public.ccsds.org/pubs/650x0m2.pdf>.

Cook, T. med flere. *Appraisal Methodology: MacroAppraisal and Functional Analysis Part A: Concepts and Theory*, 2001. Lastet fra <https://www.bac-lac.gc.ca/eng/services/government-information-resources/disposition/Documents/MacroappraisalPartA.pdf>.

Feinleib, D. Big Data And Storage: Why You Can't Save Everything Forever, *Forbes*, 2012. Lastet fra <https://www.forbes.com/sites/davefeinleib/2012/10/09/big-data-and-storage-why-you-cant-save-everything-forever/?sh=476d1fe2ebb9>.

Fonnes, I. *Arkivhåndboken for offentlig forvaltning 2*. utg., 2009.

Forskrift om offentlege arkiv [arkivforskriften]. Lastet fra <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2017-12-15-2105>.

Gram, T. & Rønning, O.M. *De lange linjer – arbeiderbevegelsens historie i Norge*, 2017.

Greene, M. MPLP: It's Not Just for Processing Anymore, *The American Archivist*, vol. 73, 2010, s. 175-203.

Gisle, J. Landsorganisasjonen i Norge, *Store Norske Leksikon*, 2009/2021. Lastet fra https://snl.no/Landsorganisasjonen_i_Norge.

- Goldman, B.M. *It is not easy being Green(e)*, 2018. Lastet fra <https://scholarsphere.psu.edu/resources/381e68bf-c199-4786-ae61-671aede4e041>.
- Gunning, K. *eDiscovery Document Review: Understanding the Key Differences between Conceptual Searching and Near Duplicate Grouping*, 2012. Lastet fra <http://www.equivio.com/files/files/White%20Paper%20-%20Understanding%20the%20Key%20Differences%20Between%20Conceptual%20Searching%20and%20Near%20Duplicate%20Grouping.pdf>.
- Jackson, L.U (red.). *Reappraisal and Deaccessioning in Archives and Special Collections*, 2019.
- Lintoft, C. & Gulowsen, K. *Bevarings- og utviklingsplan for privatarkiv i Oslo*, 2015. Lastet fra <https://www.oslo.kommune.no/OBA/publikasjoner/privatarkivplan.pdf>.
- Manshaus, A.T. *Bevaringsplan for privatarkiv i Buskerud*, 2019. Hentet fra https://vestfoldmuseene.no/wp-content/uploads/2020/01/bevaringsplan_vestfoldarkivet_2019.pdf.
- Marthinsen, J.H. *Arkivteori – en innføring*, 2012.
- Meld. St. 8 (2018 –2019). *Kulturens kraft - Kulturpolitikk for framtida*. Lastet fra [Meld. St. 8 \(2018–2019\) \(regjeringen.no\)](https://www.regjeringen.no).
- National Archives. *The application of technology-assisted review to born-digital records transfer, Inquires and beyond*, 2016. Lastet fra <https://www.nationalarchives.gov.uk/documents/technology-assisted-review-to-born-digital-records-transfer.pdf>.
- Nicolaysen, K. *Bevarings- og samhandlingsplan privatarkiv Akershus*, 2019. Lastet fra [02347TEYVVUt \(dimu.org\)](https://www.dimu.org/02347TEYVVUt).
- Pendergrass, K. L., Sampson, W., Walsh, T. & Alagna, L. 2019. Toward Environmentally Sustainable Digital Preservation. *The American Archivist* 82 (1) , 2019, s. 165–206. Lastet fra <https://dash.harvard.edu/handle/1/40741399>.
- Riksarkivarens forskrift, 2017. Lastet fra <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2017-12-19-2286>.
- Røsjø, E. *Metodikk for bestandsanalyse og samfunnsanalyse*, SAMDOK-rapport, 2014. Lastet fra <https://www.arkivverket.no/arkivutvikling/utviklingsprosjekter/avsluttede-prosjekter/samdok/samdok-delprosjekt-privatarkiv#!#block-body-1>.
- Schellenberg, T. R. *The Appraisal of Modern Records*, Bulletins of the National Archives, Number 8 (October 1956), 1956/1999 (nettversjon). Lastet ned fra <https://www.archives.gov/research/alic/reference/archives-resources/appraisal-of-records.html>.
- Society of American Archivists [SAA]. *Guidelines for Reappraisal and Deaccessioning*, 2017. Lastet fra <https://perma.cc/V7R3-GC8E>.

Statistisk sentralbyrå [SSB]. *Tabell 11619: Yrke-, bosted- og kjønnsfordeling blant lønnstakere, etter alder. 4. kvartal (K) 2015 – 2020*, udatert. Lastet fra <https://www.ssb.no/statbank/table/11619>.

Valderhaug, G. *Fotnote eller tekst? Arkiv og arkivarar i det 21. hundreåret*. 2011.